

Хто вбив пана Штима? Швидко промайнути.

Анатолій Сергієнко

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Хто вбив пана штима?

1

Миколі Барбірошу приснилося, що він їв м'ясо. З апетитом наминав свіжу, щойно підсмажену свинину. Приємно хрускотіли в роті підрум'янені соковиті шматочки, жир стікав по підборідді й падав великими краплями на тарілку. Лівою рукою Барбірош умокав окрасць хліба в густий гарячий жир, не поспішаючи вкидав до рота і з насолодою пережовував. Потім, узявши виделку й ніж, відрізав маленький запашний шматочок, урочисто спровадив до рота і смакував, смакував...

Задзеленчав будильник. Микола простягнув руку, навпомацки натиснув кнопку блокування і тільки потім розплющив очі.

За вікном сіріло. Годинник показував за чверть сьому. Присмак свіжого м'яса ще не вивітрився зі свідомості, й Барбірош, ковтнувши слину, подумав: коли сняться такі сни, то справи його кепські. Попередження, сигнал, що організм виснажений і потребує більше калорій. Микола напружив пам'ять, намагаючись пригадати, коли востаннє споживав свинину, однак марно. Не пам'ятає. Зате раптом зринув інший спомин.

На Різдвані свята кололи свиню. Він тоді в шостому чи сьомому класі навчався. Микольця допомагав різникові. Розділяв снопик соломи на три частини, як той вчив, підпалював і підносив до підвішеної на гілляці старого горіха туші свині.

Сусід-різник, червонощокий, дужий і, як казали, найздоровіший у селі чоловік, сидів на ослінчику, без шапки, в камізельці, з підкоченими по лікті рукавами сорочки і пив з кварти свіжу кров.

— Хочеш спробувати? — несподівано запитав він. — Корисно для здоров'я. Калорій багато. Сам п'ю і всім рекомендую. На перший раз — сто грамів, не більше.

Різник зачерпнув квартою з миски, глянув усередину, відлив трохи і рішуче простягнув посудину Миколі.

Хлопець знітився. Було страшно й гидко. Він ніколи не пробував свіжої крові. Пригадав, як свиня смикалася в агонії, як у такт биття серця здригалася в грудях шпичка, а ще той пронизливий виск, хрип, поволі стихаюче харкотіння. Микола бридливо поморщився. Ні, не зможе. Але що про нього подумає сусід? Слабак, скаже, не годен перебороти себе, випробувати силу волі. І Микола таки зважився на героїчний, як йому здавалося, вчинок. Випив відважених різником на око сто грамів свіжої свинячої крові.

Три дні нудотно-млосний присмак у роті мучив Миколу. Три дні він не міг дивитися на м'ясо. Однак із часом минулося. Крові, правда, він після того випадку не пробував, а до м'яса поступово звик. І тепер, прокинувшись, Барбірош подумав: сон про м'ясо, картинка з дитинства, коли пив з кварти кров, що все це означає? Передчуття якоїсь халепи чи, може, й справді бракує калорій?

Так, останнім часом він змарнів, осунувся, став нервовим. Дружина каже: цигарки винні — забагато палить, щодня висмалює аж пачку «Ватри». Для теперішнього голодного часу це — завелика розкіш. Сім'я сидить на бульбі. Мар'яна вже півроку без роботи, а Миколиної зарплати вистачає хіба що на тиждень, якщо вчасно дадуть. Важкі часи настали, важкі... Завод дихає на ладан. Місяць працює, два місяці — стоїть. Кращі робітники давно розрахувалися. Гайнули на заробітки, хто в Росію, хто до Польщі. Одні алкаші й пенсіонери залишилися. А ще апарат управління, керівництво, бухгалтерія — дармоїди конторські! За опалення немає чим платити — відключили. В цеху зимно, вітер гуляє. А гриміли ж колись на всю країну. І робота була, і гроші. Нинішнє покоління українців житиме при капіталізмі, якщо, звичайно, виживе, не пропаде в дорозі до світлого майбутнього...

Барбірош випростав під ковдрою ноги. У кімнаті було прохолодно, вилазити з теплого ліжка йому не хотілося. Поруч, на боці, згорнувшись клубком і підклавши долоньку під голову, спала

дружина.

Микола зиркнув на годинник. Ще є час. Присунувся ближче до Мар'яни, поклав руку на гаряче стегно. Намацав краєчок сорочки й рішуче потягнув догори, оголюючи тіло.

— Мар'яно, — прошепотів він, пожадливо пестячи її груди.

— Чого тобі? — прокинувшись, у відповідь гарикнула дружина. Барбірош нетерпляче натиснув на її плече, намагаючись перевернути горілиць, однак Мар'яна з силою скинула його руку.

— Відчепись! — злісно прошипіла крізь зуби, відсуваючись подалі й натягуючи ковдру на голову.

— Не любиш... — важко зітхнув, примовк, очікуючи Мар'яниної реакції, але вона байдужим чужим голосом кинула:

— Вставай, бо спізнишся на роботу.

Барбірош неохоче звівся на ноги, намацав на холодній підлозі капці й подибав, похнюпившись, на кухню. Батареї ледь тепліли. Микола запалив газ і поставив чайник на газову плиту. Глянув у вікно. Вночі йшов дощ, на асфальті перед будинком стояли калюжі, небо хмурилось, і Барбірош подумав, що треба буде взяти парасольку й одягнути теплого светра, бо температура на вулиці знизилася майже до нуля.

Вмився, хотів поголитися, перебрав леза до бритви, однак жодного придатного не знайшов. «Увечері полагоджу стару «Харків», — вирішив, — і до кращих часів голитимуся електробритвою».

Поснідавши, згадав про гроші. Не вистачить на обід. Треба йти до Мар'яни, знову будити, а може, вона вже й не спить. Вчора допізна шила малому сорочку. Микола не чув, коли й лягла. Зла на нього, як дідько, кидається за всяку дрібницю, тиждень до себе не підпускає. Невже щось довідалась про Галю? Турбувати дружину Барбірош не наважився. Якось перетерпить, не вперше без обіду, тепер мало хто в заводській їдальні харчується. День швидко

пролетить за балачками й перекурами.

Одягаючи у передпокої куртку, згадав про цигарки. Мацнув рукою по кишені, чи пачка «Ватри» і сірники на місці. Перевірів також, чи взяв ключі від квартири. Мар'яна, забравши Ромчика зі школи, може до матері з малим гайнути, як він тоді до хати дістанеться? А ще ключ від поштової скриньки треба взяти, мабуть, хтось знову ввечері всі повідмикав, щоб удень газети вкрасти. Важко останнім часом припилювати пошту. З усього під'їзду лише він, Барбірош, виписує газету. «Спорт-експрес» називається. Гарна газета, новини свіжі, про футбол багато цікавої інформації. Дорога, правда, Мар'яна три дні з ним не розмовляла, коли довідалася, що газету на рік передплатив, виклавши мало не всю зарплату. Одну-єдину газету одержує, і ту хтось регулярно цупить. Ні, здрібнів народ, вироджується нація, стільки зlodіїв наплодилося!

Микола взявся за дверну ручку й раптом із жахом помітив, що ні верхній замок, ані нижній не замкнені. Виходить, цілісіньку ніч вхідні двері були незаперті? Мар'яна, вона остання лягала спати! І таке трапилося не вперше. Невже важко замкнути на ніч двері? Кажи, не кажи, — як горохом об стіну! «Гаразд, увечері з нею поговорю, — вирішив Барбірош, — про все згадаю, та й часу зараз нема, на роботу спізнююся».

З третього поверху на перший зійшов швидко. На сходовому майданчику яскраво горіла лампочка, й Микола побачив, що дев'ять поштових скриньок, як завжди, відчинені навстіж, лише його зачинена. Дивно, подумав, поштовий зlodій, як правило, підважуючи ножем, відпирив усі. Сімдесят четвертій квартирі зробив виняток.

Барбірош почав замикати поштові скриньки сусідів, як це часто робив, і враз погляд його зупинився на пофарбованій у зелений колір передній стінці власної скриньки. Крізь отвори побачив, що

всередині щось є. Лист, майнула думка. Але ж учора, окрім газети, нічого не було. Він швиденько відімкнув скриньку й витягнув пухкого запечатаного конверта. Жодного напису: ні адреси, ні прізвища. Заклеєний конверт був недбало, і Микола, нігтем підваживши красчок, досить легко його розпечатав. Пачка стодоларових купюр! Першою була думка — фальшиві. Однак уважно вдивляючись у асигнації і прискіпливо їх обмацуючи, ще не вірячи й не відкидаючи сумнівів, поволі до свідомості вперто сунула думка: банкноти не підроблені. Не вперше Барбірош тримав у руках американські долари, вважав, що вміє розпізнати справжні вони чи фальшиві, тому був майже впевненим — до його поштової скриньки хтось укинув конверт з величезною сумою грошей у твердій валюті. Випадково поклав чи навмисне? Кому вони адресовані? Може, якийсь жартун підкинув, та й стоїть собі тихенько за дверима, чекає Миколиної реакції?

Барбірош на мить завмер, прислухаючись, однак у під'їзді було тихо і з вулиці не долиняло жодного звуку. Його насторожило лише те, що двері до під'їзду зачинені, а це трапляється рідко навіть узимку, незважаючи на нагадування сусідам, аби ті на ніч хоч трохи їх прикривали й не впускали холоду до будинку. Хто і навіщо поклав конверта до поштової скриньки? Думку, що цей благочинний акт вчинив добрий ангел-меценат, Микола відкинув одразу. Чудес на світі не буває. Ніхто задарма стільки грошей не дасть. У конверті «зелених», мабуть, вісімдесят папірців, а то й більше. Швиденько перелічив. Десять тисяч! У голові легенько запаморочилося. Це ж ціле багатство! Щоб заробити стільки, йому потрібно працювати на заводі п'ятнадцять-двадцять років, за теперішнім курсом долара щодо купона і теперішньою Миколиною зарплатою.

Барбірош аж затрусився від напруження і відчув, як у грудях шалено калатає серце. Навіщо йому стільки «зелених»? Віднести в

міліцію, нехай розбираються, совість залишиться чистою і спати буде спокійно. Йому зайві клопоти не потрібні, своїх гризот вистачає. Він уявив, як іде, як кладе на стіл начальника міліції блакитний пухкий конверт, як розповідає, за яких обставин його знайшов, а збоку маленький бісик Мар'яниним голосом насмішувато хихикає: «От дурень, от телепень, і це ж треба, знайти і віддати!» Може, з дружиною порадитись? Піднятись на третій поверх, розбудити Мар'яну, викласти все. Що вона скаже? Тоді треба і про п'ятдесят баксів, схованих від неї на чорний день за шафою, розповісти. Пояснити, звідки вони у нього. Відверто зізнатися, що це він дві медалі у тестя вкрав і продав у Польщі, коли востаннє на гендель їздив. Ні, жінку в таку справу вплутувати не варто. Налякати, галасу наробить, побіжить до матері радитись. Що робити? Залишити як було, а той, хто поклав, прийде й забере? А якщо не прийде? Тоді хтось із сусідів побачить і поцікавиться, що за лист у скриньці Барбіроша? Та ще й без адреси, розпечатає, а там — долари. Як сусід поведеться? Віддасть Миколі, бо в його скриньці? Дідька лисого! Ні, таку суму грошей залишати не варто. Микола знову згадав про міліцію. Ще невідомо на кого натрапить. Там теж «зелені» люблять. Відберуть, складуть акт, скажуть — фальшиві, між собою розділять і — прощай багатство, підкинутий меценатом скарб! Гуманітарна допомога багатого вуйка з Америки! Ні, він, Микола Барбірош, не такий дурень, аби так нерозважливо повестися.

Однак щось таки муляло в душі й неприємно шкрябало по серцю. З'явився страх, який з кожною хвилиною глибше проникав у свідомість, плував думки і заважав прийняти правильне рішення. Барбірош згадав про роботу, що спізнюється. Сліпим випадком долі втягнутий у невідому, а тому й небезпечну авантюру, він тепер спокою мати не буде. Злостився на себе, на свою нерішучість, на те, що стоїть з конвертом у руці й не знає, як йому чинити далі. Краще

б він зовсім його не брав, того проклятушого конверта! Зрештою, рішення можна прийняти й пізніше, добре все зваживши.

Микола сховав конверта до внутрішньої кишені й легенько натиснув на двері. Але вони одразу не прочинилися, наче з того боку хтось притримував їх, чинив опір. «Ангел-меценат, — подумав Барбірош, — зараз, чоловіче, буде тобі гуманітарна допомога!» Ноги затремтіли від страху, серце боляче тенькнуло. Закортіло негайно кинути того конверта з доларами на бетонну долівку й дати драпака до своєї квартири. Він навіть запхав руку до кишені, намагаючи проклятий дарунок долі, однак думка одним махом розрубати вузол, розгадати таємницю, яким чином валюта потрапила до його скриньки, виявилася сильнішою, і Микола, переборюючи страх, щосили штовхнув двері.

Спочатку Барбірош подумав, що то Михайло з п'ятого поверху. Надудлився так, що заснув під дверима у коридорі їхнього під'їзду. І треба ж так набратися, так хильнути оковитої, щоб міцно спати й не прокинутися навіть після того, як його Микола дверима штовхнув! І запитав подумки себе: де Михайло такого дорогого плаща та гарного костюма придбав, а ще елегантного капелюха, що лежав поряд крисами догори? Микола тішив себе гадкою, що розбудить сусіда-п'яничку і відведе додому й тоді, коли відчиняв двері на вулицю аби впустити до маленького коридору трохи більше світла та вранішньої прохолоди... І лише коли побачив темно-червоний відбиток підошви свого черевики, збагнув, що не в розливу на бетонній долівці фарбу вступив, а в калюжу крові, аж тоді на плечі впав тягар жаху.

Кілька хвилин Барбірош оціпеніло вдивлявся в обличчя мертвого чоловіка. Не Михайло з п'ятого поверху, але знайомий. Однак пригадати, де бачив його раніше, Барбірош ніяк не міг. Передчуття важких випробувань охопило Миколу, і він подумав, що тепер матиме багато клопотів. І не лише з міліцією.

2

Оперативно-слідчу групу очолив сам Степан Степанович Наливайко — прокурор міста. Він якраз робив кілька ранкових вправ, відновлюючи рухливість шийних хребців, коли задзвонив телефон і з чергової частини міського відділу міліції повідомили про злочин. Наливайко спочатку не повірив, сподіваючись, що сталася прикра помилка, однак, прибувши на місце і побачивши мертвого Штима, стривожився не на жарт. Знана у місті людина, депутат обласної ради, президент наймогутнішого в місті акціонерного товариства — вбитий двома пострілами в голову в під'їзді будинку нового мікрорайону за три кілометри від своєї оселі. Як він сюди потрапив? Приїхав чи прийшов? Хто бачив убитого востаннє? Чи чули постріли, якщо зброя була без глушника? Крім того, Штим був близьким приятелем Степана Степановича ще за часів далекої юності, коли обидва парубкували і кожен торував свій шлях, долаючи сходинки кар'єри: Наливайко працюючи адвокатом, Штим — лікарем пологового будинку. Степан Степанович навіть заздрих Штимові за гострий розум, заповзятливість, уміння причаровувати жінок. Заздрих і трохи побоювався. Особливо останнім часом, коли Штим очолив демократичний блок провідних партій міста та прибрав до рук більшість малих підприємств і комерційних структур. Вищість заповзятливого підприємця, його сила й авторитет серед місцевої верхівки дратували Степана Степановича і як людину, і як посадовця. Слово, жест Штима важили набагато більше, ніж ухвала міської ради чи його, прокурора, припис. Це тривожило Наливайка, примушувало підпорядковуватися, бути терплячим перед колишнім товаришем і, що найнестерпніше, постійно тримало пана прокурора у напруженні. І тепер, позираючи на розпластане тіло Шти ма, Степан Степанович відчув полегшення і навіть недоречну для трагічної миті веселість.

Він подумав про похорон, який, безперечно перетвориться у грандіозний політичний мітинг, де голови осередків партій, ці мастаки пустопорожніх балачок, недовчені націонал-патріоти, будуть лити море крокодилячих сліз і гнівно вишукувати винних, вкотре наголошуючи на розгулі злочинності й слабкості правоохоронців. А преса, обласна й місцева, підхопить, роздмухає, зчинить галас і котрийсь із газетярів, у погоні за сенсацією, вчепиться за ниточку й спробує простежити, куди вона заведе, аж поки хтось не заткне йому рота. Одне слово, нічого доброго Степан Степанович у перспективі для себе не бачив.

День був холодний, мжичив дрібний дощ, вовтузився над тілом судмедексперт, беззвучно працювала відеокамера. Біля під'їзду зібрався чималий гурт людей, а Наливайко стояв безпорадно задумливий, низько схиливши голову, і збоку, мабуть, складалося враження — чоловік у відчаї, горе важким каменем пригнуло, приголомшило близького друга покійного і ось-ось з його очей викотиться скупа чоловіча сльоза.

Слідчий прокуратури Юрко Ткач, поклавши праву ногу на підніжку міліцейського «уазика», тримав на коліні чорну службову течку і заповняв бланк протоколу огляду місця події. Двоє понятих, подружня літня пара з квартири першого поверху, злякано тулились під стіною. Експерт-криміналіст стояв на колінах, передбачливо поклавши на бетонну долівку шматок фанери, аби не замастити штани, і обережно зчищав скальпелем у целофановий мішечок грудочки глини з черевиків убитого.

Начальник міліції і начальник карного розшуку стояли осторонь, біля службової «Волги» й тихо перемовлялися. Побачивши прокурора, подибали до нього. Мовчки потиснули один одному руки, співчутливо похитали головами. Згодом неквапом рушили до будинку.

— Що можна затоптати — затоптали, — скаржився начальству криміналіст. — Цікавих багато, кожному невтерпки на небіжчика глянути. Дільничний не встиг припилнувати. Ще й дощ допоміг — майже всі сліди змив.

— Заберіть подалі людей, — розпорядився прокурор. — Тут — не цирк. Що скажете, Віталію Дмитровичу?

— Одна куля в скроню, друга — точно в центр чола. Ще й ножем попрацювали, — відказав медексперт. — Перерізали сонну артерію, тому крові так багато витекло. Мабуть, після того, як упав, різали. Смерть настала приблизно вісім годин тому, тобто,десь біля першої ночі. Скажу точніше після розтину. Кулі всередині черепа.

— Гільзи знайшли?

— Ні, певне, світив ліхтариком і підібрав. Стріляв з відстані метр-півтора. Штим стояв обличчям до вулиці. Можливо, виходив з будинку. Впав на правий бік і загородив тілом двері.

— Невже за вісім годин жодна жива душа не входила й не виходила з будинку? — засумнівався прокурор. — Хто перший виявив убитого?

— Слюсар мотозаводу, коли йшов на роботу, — відказав Наливайкові слідчий прокуратури. — Він і зателефонував на 02. Мешкає на третьому поверсі в квартирі номер сімдесят чотири.

— Свідчення взяли?

— Пише в машині.

— Допоможіть йому, Юрію Івановичу, бо до вечора писатиме. Як слід розпитайте. Важлива кожна дрібниця, кожна деталь. Яка ваша думка?

— З метою грабунку — не схоже. Нічого не забрали. Документи, гроші, шлюбна обручка, годинник «Сейко» — все на місці. Слідів боротьби, опору нападнику теж не виявлено. Одяг цілий. Тіло не пересували й не перевертали. Місце злочину тут, у коридорі. Вбивця намагався якнайменше наслідити і це йому

вдалося.

— Кілер працював, — сказав начальник карного розшуку майор Кіндій. — Тепер шукай вітру в полі. Чиста робота. Виконана на відмінно. Відчувається рука професіонала.

Прокурор поморщився і зауважив:

— Ну й термінологія у вас... Не по-людськи висловлюєтесь.

— Проза життя, Степане Степановичу, час уже й звикнути. Ви гляньте, як влучно стріляв! Всадив кулю якраз посередині — між лінією росту волосся і переніссям, а другу — точно в скроню, на лінії верхньої частини вуха. Знав куди цілити. Гадаю — вбивство на замовлення. Прибрали депутата, а от хто замовив, з якою метою — треба покопати. Будемо шукати, а чи знайдемо? Розкриття таких злочинів по області, згідно зі статистикою, — нуль цілих, чотири десятих відсотка.

— Не подобається мені, пане Романе, ваша тональність, зовсім не подобається. Ота запрограмованість на невдачу... Песимізм, вибачте, каркання... Мати такий настрій перед відповідальним розслідуванням. А шукати вбивць доведеться вам. Що значить, чи знайдемо? Знайти потрібно будь-що! Знайти і покарати! Ви зрозуміли, майоре?

— Авжеж, пане прокуро́ре, зробимо все можливе.

— У світлі останніх рішень щодо посилення боротьби зі злочинністю... — проказав Наливайко, однак відчувши, що не туди заїхав, не в той час, що був літ десять тому, схаменувся і продовжив: — Зрештою нам за це гроші платять. Щоб кожен злочин був розкритий, а винні сиділи за ґратами. І за професійну придатність, до речі, теж.

— І я так думаю, що гроші. Платню за виконану роботу, — підтримав прокурора начальник карного розшуку, — в залежності від кваліфікації. Але статистика — річ уперта. Питається, чому такий мізерний відсоток розкриття? Чи не ті самі гроші у цьому

винні?

— В якому розумінні? — не второпав Наливайко.

— У прямому й переносному.

— Хочете сказати, що за гроші справу можна прикрити й сховати під сукно?

— Звичайно, — анітрохи не збентежився майор Кіндій. — Усі ми смертні й жити по-людськи хочемо. І вони це добре усвідомили. У ворожому таборі не дрімають, Степане Степановичу, вивчають супротивника, думають, шукають слабкі місця. Мабуть, на кожного з нас у них ярличок припасений з відповідною ціною.

• • •

Далі — у повній книжці «Хто вбив пана Штима? Швидко промайнути.».

nashaknyga.com.ua